

Tarina + faktat -kooste, joka on samalla väliraportti DIOK-ohjausryhmälle (2.6.2021):

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevia hankkeita ja hyviä käytänteitä viimeisen viiden vuoden ajalta

Kentältä vinkatut/löydetyt hanke-esimerkit ja hyvät käytänteet raportoidaan ohessa tarinamuodossa. Lisäksi jokaisen alle on koottu faktatietoja yhdenmukaisella sapluunalla. Kuten haastatelluillekin on asia esitelty, tarinamuodossa on haettu olennaiseen keskittyvää lyhyttä esitystapaa ja faktoilla haettu asian fokuoitoimista kontekstiinsa. **Lukuohje: Kunkin vinkatun/löydetyt hankkeen ja hyvän käytännön erityisyys tulee tiivistetyistä tarinoista helpoiten esille, jos kiinnittää huomiota tarinan otsikointiin, yleisjuoneen sekä kunkin alla esitellyistä faktoista erityisesti siihen, millaisia vaikutuksia esimerkillä on tavoiteltu/tavoitellaan.**

Kooste vastaa kysymykseen: Mitä on tehty ja kannattaa tehdä jatkossakin? Emme vinkattujen/löydettyjen esimerkkien perusteella voi sanoa, miten yleinen kukin esitelty toiminnan tapa on, kenties sitä toteuttaa vain yksi koulu tai yksi opettaja koko Suomessa? Toisaalta voi ajatella, että mitä harvinaisempi esimerkki, sitä arvokkaampaa oli saada se esille. Oppilaiden yhdenvertaisuuden kannalta olisi toki tärkeää saada tässä koosteessa esillä olevat käytänteet käyttöön kaikkialla, niin loppujen lopuksi arkisia ja toteutettavissa olevia välttämättömyyksiä ne kaikki ovat ja – räätälöitävissä.

Kooste esittää hankekoonnin tämänhetkisiä tarinaluonnoksia, ja on tarkoitettu jaettavaksi vain ministeriöiden ja DIOK-ohjausryhmän työskentelytarpeisiin liittyen. Jos tarinasta puuttuu tietoa, mistä päin esimerkki on, se johtuu siitä, ettei tarinan esitystapa vielä ehtinyt tulla kommentoiduksi/hyväksytyksi tarinan esittäjän taholta. Toukokuu on koulumaailmassa kiireistä aikaa.

Kooste painottuu toistaiseksi vinkattuihin ja löytyneisiin suomenkielisiin esimerkkeihin (paitsi päiväkotien osalta, jossa ruotsinkieliset esimerkit ehtivät jo mukaan, suomenkieliset vielä eivät), mutta tilannetta saadaan tasoitettua syksyn 2021 aikana. Yleisesti ottaen ruotsin ja pohjoissaamen kielellä sekä viittomakielellä tapahtuma hyvien käytänteiden kuvaaminen on hitaampaa kuin suomen kielellä, koska toimijoita on vähemmän, mahdolliset verkostot enemmän piilossa ja lisäksi kääntäminen vie aikaa. Koostetta muokataan syksyllä niin, että siihen tulee riittävästi tilaa erikielille esimerkeille esimerkiksi teemoiltaan läheisiä tarinoita yhdistämällä. Loppuraporttiin tarinoita tulee noin 50 (toteutus suunnitelmassa on luvattu selvittää 50 hanketta, mutta osa esimerkeistä yhdistyy).

Lisää hankkeita ja hyviä käytänteitä löytyy koko ajan. Kesäkuussa ilmestyyvä tiedote 2 myös kannustaa edelleen ilmoittamaan uusia esimerkkejä. Viittomakielen osalta voidaan kuitenkin jo todeta, ettei kuulovammallisille lapsille tai nuorille suunnattua demokratia- tai ihmisoikeuskasvatukseen liittyvää hanketoimintaa ole käynnissä tai toteutunut viimeisen viiden vuoden aikana. Kysymme kokemuksia mahdollisista hankkeista ja kokemuksia hyvistä käytänteistä kuitenkin vielä myös Kuulojen liiton nuorisotoiminnan jäseniltä, jotta tästä asiasta voidaan varmistua – tai toisaalta mahdollisesti saada esiin jotain kiinnostavaa uutta.

Hanketiimi rajasi kokouksessaan 31.5.2021 koosteesta ja laajemmin hankkeen työskentelystä jatkossa pois ”hyvä oppimateriaali” -esimerkit, opettajankoulutusta koskevat hankkeet ja hyvät käytännöt sekä ne nuorisotyön/järjestömaailman esimerkit, joissa kytkös kouluun ei ole kovin vahva. Nyt esillä olevat tarinat ja ne, jotka tulevat valituksi mukaan syksyllä, on valittu niiden sisältämän

esimerkin/opin/hyvän käytänteen takia ja niin, että ne myös täydentävät toisiaan luoden kokonaiskuvaa siitä, mitä kaikkea demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus on. Kaikilla valituilla esimerkeillä on suora kytkös lapsiin ja nuoriin päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa tai koulutuksissa. Rajaukset sinänsä ovat tarpeellisia, koska nelikielinen työskentely hankekaivuusta raportointiin vie paljon resursseja ja halusimme jo tässä vaiheessa varmistaa työskentelyn korkean laadun päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten opetusprosesseja kuvaavien esimerkkien osalta aina tietokannan muodostamiseen liittyviin viimeisiin työvaiheisiin saakka. Rajausta oli raskas tehdä siinä mielessä, että kaikilta pois rajatuilta alueilta (opettajankoulutus, oppimateriaalit ja nuorisotyö silloin kuin koulukytkös ei ollut vahva) oli jo löytymässä erittäin ansiokkaita esimerkkejä.

Sisällys

Varhaiskasvatus.....	3
1. Moniulotteinen ja värikäs lastenkulttuuriprojekti kutsuu lapset ja varhaiskasvattajat oppimaan lapsen oikeuksista	3
2. Inspiraatiomateriaalin avulla ehkäistään kiusaamista ja tuodaan lapsen oikeudet näkyviksi varhaiskasvatuksessa.....	3
Perusopetus ja toinen aste	4
3. Kehutuoli ja vahvuuskortit helpottavat hyvän palautteen antamista	4
4. Näkymättömän oikeudet eivät toteudu eikä ääni kuulu: valinnaisaineiden tarjottimelle tarvitaan nuoren positiiviset ryhmätunteet eloon herättävä Utopia-leiri.....	4
5. Oppilaat opetusta arvioimassa digitaalisin menetelmin.....	4
6. Luokkakokous on luokan demokraattisen toiminnan lippulaiva.....	5
7. Radikaali toivo -valinnaisainepaketti mahdollistaa planetaarista sivistystä	5
8. Ruusuvuoren koulun Korso valittaa -kursilla ryhmä tietää tehtävänsä.....	6
9. Perus- ja lukiokoulutus vaikuttamisen areenana kaupunki- ja maakuntatason suunnittelussa	6
10. Unesco-verkosto: X koulussa nautittiin ”Toivon agendasta”	6
11. Yhdenvertaisuus- ja opetussuunnitelmassa näkyy lasten ja nuorten tasoinen ajattelu	7
12. Oppilaskunnan hallituksen toiminta on solmukohta koulun demokraattisen toimintatavan kokonaisuudessa	7
13. Lapset ja nuoret kaupunkitason kokouksissa budjeteista päättämässä	8
14. Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen ammatillisissa oppilaitoksissa...	8
15. Ammatillisen oppilaitoksen demokraattisen päätöksenteon malli	9
16. Demokratiaa elokuvan keinoin saaristossa	9
17. Aikuisista on apua läpän heittoa rajoittamassa. Oulussa ihmisoikeuskampanjoinnin teemoja kohdennetaan tarpeen mukaan	10
18. Päättäjät ja politiikka tutuksi Nuorten politiikkakoulussa	10
19. Nuorten maahanmuuttajien vaikutusmahdollisuuksien vahvistamista.....	11
Siviilipalvelus.....	11
20. Erimielisyys voi olla demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa voimavara.....	11

Varhaiskasvatus

1. Moniulotteinen ja värikäs lastenkulttuuriprojekti kutsuu lapset ja varhaiskasvattajat oppimaan lapsen oikeuksista

Suomenruotsalainen tiedotus- ja kulttuurikeskus Luckan toteuttaa parhaillaan monialaista lastenkulttuurihanketta, jossa yhdistyvät lapsen oikeudet ja Pohjoismaat. [Barnets rätt på jorden här i Norden](#) (Lapsen oikeudet maan päällä täällä Pohjolassa) projektin puitteissa varhaiskasvatusikäiset lapset omaksuvat tietoa niin omista oikeuksistaan kuin Pohjoismaista mm. taiteen, kirjallisuuden, keskusteluiden luovan toiminnan ja leikin kautta. Luovat työpajat, pohjoismaiset taideteokset, pedagoginen materiaalipaketti ja pian ilmestyvä lastenkirja kutsuvat niin lapset kuin kasvattajat oppimaan lapsen oikeuksista. Ihmisoikeuskasvatuksen näkökulmasta projektin vahvuuksia ovat osallistava oppiminen, värikäs ja moniulotteinen konsepti, sekä toimintaa toteuttava moniammatillinen tiimi.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus, erityisesti puhutaan Lapsen oikeuksista

Toteuttaja: Luckan

Toteutusaika: 2018–2022

Rahoittaja: Svenska kulturfonden, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nordiska ministerrådet

Kohderyhmä: Varhaiskasvatusikäiset lapset ja kasvattajat

Menetelmät: Pedagoginen inspiraatiomateriaali kasvattajille, lapsille kohdenetut työpajat

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, kiinnostus, arvostetuksi kasvaminen, opetusmenetelmien kehittyminen

2. Inspiraatiomateriaalin avulla ehkäistään kiusaamista ja tuodaan lapsen oikeudet näkyviksi varhaiskasvatuksessa

Päiväkotien henkilöstölle, huoltajille, alan opiskelijoille suunnattu, lapsia osallistavan ja käytännönläheisen [Kompisväskan](#)-inspiraatiomateriaalin tavoitteena on tukea lapsen kaverisuhteita, ohjata ja opettaa lasta muodostamaan merkityksellisiä suhteita samanikäisiin lapsiin, ennaltaehkäistä kiusaamista aikaisessa vaiheessa sekä vahvistaa positiivisia edellytyksiä lapsiryhmässä. Materiaalin vahvuuksia ovat sen osallistava lähestymistapa, käytännönläheisyys ja konkreettiset esimerkit, joiden kautta tuodaan esiin lasten oikeuksien näkökulma päiväkodin arkitilanteissa. Kompisväskan-materiaali toimii osallistavana lähestymistapana, jonka avulla lasten oikeudet voidaan tuoda niin kasvattajien, huoltajien kuin lastenkin tietoisuuteen.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/ Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: Folkhälsan

Toteutusaika: Taustalla projekti Daghem utan mobbning (Päiväkoti, jossa ei kiusata) 2011–2014, jonka pohjalta Kompisväskan luotiin. Jatkuvasti päivittyvää materiaalia ja koulutuksia

Rahoittaja: RAY, STEA

Kohderyhmä: Varhaiskasvattajat, perheet ja lapset

Menetelmät: Päiväkodin henkilöstön kouluttaminen, Kompisväskan-materiaali, joka sisältää tietoa ja inspiraatiota niin varhaiskasvattajille, perheille ja lapsille. Materiaaliin kuuluvat teoriavihko, Lasten oikeudet -työvihko lasten oikeuksien esiin tuomiseksi yhdessä lasten kanssa, keskustelukortit, joita voidaan käyttää keskustelun pohjana ammattikasvattajien ja vanhempien kanssa: korteissa tuodaan esiin lapsen oikeuksien näkökulma tutujen, arkisten esimerkkien kautta, Chilla-materiaali –

rentoutus- ja kosketusharjoituksia (ruotsiksi), tunnekortit kaverihirviö-muodossa auttavat käsittelemään erilaisia tunteita ja ystävyyttä.

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: informaatio, tietous, kiinnostus, opetusmenetelmien ja toimintakulttuurien kehittyminen.

Perusopetus ja toinen aste

3. Kehutuoli ja vahvuuskortit helpottavat hyvän palautteen antamista

Luokassa oleva kehutuoli tai esimerkiksi vahvuuskortit ([linkki tulossa](#)) helpottavat hyvän palautteen kertomista oppilaalle ja oppilailta oppilaalle. Positiivisen pedagogiikan ajattelutapaan nojautuvassa ajattelussa uskotaan, että minäkäsitys, tunne- ja turvataidot, kiinnostus muihin ja yhteisiin asioihin syntyy arvostuksen kautta. Ihmisarvo ja demokratiakasvatus ovat kaiken pohjana, josta ammennetaan se, millaisia olemme ihmisinä toisille, koulussakin.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: **Tieto tulossa, kun tarinamuoto saa hyväksynnän**

Rahoittaja: Koulun omaa toimintaa. Opetushallituksen hankkeet eri aikoina, joissa tutorointia ja mentorointia henkilöstölle. Yhteistyö erilaisten järjestöjen kanssa ja materiaalien hyödyntäminen.

Toteutusaika: Jatkuva toteutus

Kohderyhmä: Peruskoululaiset ja koulun henkilökunta

Menetelmät: Positiivisen näkeminen, arvostuksen osoittaminen

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, yhteisöllisyys, hyvinvointi, motivaatio, mahdollisuudet, toimintakulttuurin muutos

4. Näkymättömän oikeudet eivät toteudu eikä ääni kuulu: valinnaisaineiden tarjottimelle tarvitaan nuoren positiiviset ryhmätunteet eloon herättävä Utopia-leiri

Valinnaisaineena eri-ikäisille oppilaille suunnattu vuorovaikutustaitoja ja itsetuntoa kartuttava ryhmätoiminta ja siihen liittyvä leiri kuuluvat x-koulun rehtorin mielestä ilman muuta koulun tehtäviin. Kaiken perusta on tulla nähdyksi, nauttia arvostusta itsenään, kuulua porukkaan ja päästä ottamaan vastuuta muista.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttajat ja rahoittajat: **Tieto tulossa, kun tarinamuoto saa hyväksynnän, mahdollisesti näkyviin tulee myös kytkös opetushallituksen tarjoamaan x-koulutukseen**

Kohderyhmä: Valinnaisaineryhmään kutsuttavat eri-ikäiset nuoret

Menetelmät: Nuorten näkeminen ja arvostaminen, vertaisuuden tukeminen, ryhmä- ja leiritoiminta

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Arvostetuksi kasvaminen, itsetunto, sosiaaliset taidot, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, hyvinvointi, kestävä kehitys, kurssikokonaisuus levitettäväksi myös muihin kouluihin ja oppilaitoksiin, toimintakulttuurin muutos koulussa ja yhteiskunnassa.

5. Oppilaat opetusta arvioimassa digitaalisiin menetelmin

Digitaaliset mahdollisuudet ovat entisestään helpottaneet ja tehneet opetuksen arvioinnin oppilaille kiinnostavaksi. Se, mitä luokka on tehnyt milloinkin, näkyy valokuvista. Niistä voi tehdä kirjan, jossa kuvia eri porukoissa kommentoidaan joko tekstinä tai äänitteinä. Kehitettäväksi nouseviin asioihin tartutaan yhteistuumin. Valokuvista on hyötyä myös yksittäisen oppilaan ja hänen perheensä kanssa keskustellessa. Oppilaiden antamat arviot ovat aineistoa myös opettajan oman työn arvioinnille.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: Tutkijaopettaja Reetta Niemi, Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu

Rahoittaja: Toteutettu osana opettajan työtä, tutkimusta ovat rahoittaneet eri tahot

Toteutusaika: 2005-

Kohderyhmä: Peruskoulun 1–6-luokat, sopii sovellettuna kaikenikäisille

Menetelmät: Luokan toiminnan dokumentointi, oppilaiden suorittama arviointi, toiminnan kehittäminen yhteisvoimin

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, taidot, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, muutos opetuksessa, muutos luokan toimintakulttuurissa

6. Luokkakokous on luokan demokraattisen toiminnan lippulaiva

Yksin istumaan joutuminen ruokalassa ei ole kivaa kenellekään, joten opettaja kutsui koolle luokkakokouksen sopivan toimintamallin löytämiseksi. Luokkakokouksen ehdottama toimintamalli ei opettajan mielestä ratkaissut ongelmaa, joten hän palautti asian uudelleen käsittelyyn. Oppilaat löysivät heille mieleisen ratkaisun, joka toisaalta myös esti kenenkään yksinjäämisen.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: Tutkijaopettaja Reetta Niemi, Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu

Rahoittaja: Toteutettu osana opettajan työtä, tutkimusta ovat rahoittaneet eri tahot

Toteutusaika: 2005-

Kohderyhmä: Peruskoulun 1–6-luokat, sopii kaikenikäisille

Menetelmät: Luokkakokouksen pitäminen, päätettyjen asioiden toteutumisen seuranta

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, taidot, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, muutos asioissa, muutos luokan toimintakulttuurissa

7. Radikaali toivo -valinnaisainepaketti mahdollistaa planetaarista sivistystä

Ilmastotoimijuutta ei kannata istuuttaa. Opetussuunnitelma mahdollistaa monipuolisen toiminnan. Toteutumaan koko koulun leveydeltä sen voivat saada vain opettajat. Ruusuvuoressa viisitoista opettajaa pyörittää yhdessä suunnitellen ilmastoteeman, planetaarisen sivistyksen ja opetussuunnitelman arvoperustan ympärille rakennettu [Radikaali toivo](#) -valinnaisainepakettia. Valinnainen koskettaa jokaista oppilasta. Liikkeelle asti päästään, kun tarjontaa on jokaiseen makuun e-sportista alkaen. Toiminta pystytettiin kerralla kymmeneksi vuodeksi, jolloin asioita ehtii kehittää ja niihin ehtii perehtyä. Syklin hidastumisen ansiosta hyödyntämiset paikkoja löytyy enenevässä määrin myös muiden tahojen tuottamille opetusmateriaaleille.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus, Ruusuvuori itse puhuu planetaarisesta sivistyksestä

Toteuttaja: Ruusuvuoren koulun Radikaali toivo -valinnaisainepaketin opettajat, Ruusuvuoren koulu, Vantaan kaupunki

Rahoittajat: Ruusuvuoren koulu, Vantaan kaupunki, Otto A. Malmin lahjoitusrahasto ja Lions Club Komeetat, Korso

Toteutusaika: Suunnittelutyö 2019, toteutus 2020 alkaen, kesto vähintään kymmenen vuotta

Kohderyhmä: 8–9 luokkien oppilaat

Menetelmät: Toiminnallinen ilmastokasvatus monipuolisen valinnaisainepaketin avulla, nuorten vaikutusmahdollisuuksien edistäminen, toimintakulttuurin kehittäminen

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, toimintakulttuurin muutos koulussa ja yhteiskunnassa, ilmaston suojeleminen

8. Ruusuvuoren koulun Korso valittaa -kurssilla ryhmä tietää tehtävänsä

[Korso valittaa](#) -ryhmäläiset ehdottavat itse virheet maailmasta, jotka haluavat Korsosta käsin korjata.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: Vantaan kaupunki, Ruusuvuoren koulu

Rahoittajat: Vantaan kaupunki, Ruusuvuoren koulu, Otto A. Malmin lahjoitusrahasto ja Lions Club Komeetat, Korso

Toteutusaika: Alkaen vuodesta 2018, toiminta on jatkuvaa

Kohderyhmä: Kuka tahansa koulun oppilas voi osallistua tempauksiin ja kampanjoihin, lisäksi ryhmään voi osallistua kerhotoimintana kuutosluokalta alkaen, 8–9 luokan oppilaat voivat valita toiminnan myös kurssimuotoisena osana Radikaali toivo -valinnaisainepakettia

Menetelmät: Vaikuttaminen, tempaukset, kampanjat, keskustelut

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Pää tavoitteena on nuorten muutostoimijuuden herääminen, yhteiskunnallinen muutos

9. Perus- ja lukiokoulutus vaikuttamisen areenana kaupunki- ja maakuntatason suunnittelussa

Tarinaa on tarkoitus syksyllä 2021 täydentää pilottiin osallistuneiden kokemuksilla. Suomen ympäristökeskuksen [URGENT-hankkeessa](#) tutkitaan, miten kestävä kehitys kasvatetaan kouluissa voisi liittyä nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen yhteiskunnassa laajemmin. Tutkimuksessa mukana on X yhden peruskoulun kaikki 8-luokkalaiset. X tutkimukseen osallistuvat ovat uuden lukio-opintoihin liitetyn valinnaisainemahdollisuuden opiskelijat. (**kurssin nimi?**). Vaikuttamisen kohteet olivat kummallekin ryhmälle ennalta mietityt. X se on maakuntakaavan valmistelu ja x kaupunkisuunnittelu osallistuvan budjetoinnin tarjoamassa kehityksessä.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttajat: Suomen ympäristökeskus, peruskoulu x, lukio X,

Rahoittajat: Suomen Akatemia, oppilaitokset

Toteutusaika: 9/2019–8/2023

Kohderyhmä: Lukiolaiset, lukioiden lehtorit

Menetelmät: Nuorten näkeminen ja arvostaminen, vertaisuuden tukeminen, ryhmä- ja leiritoiminta

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, kestävä kehitys, kurssikokonaisuus levitettäväksi myös muihin kouluihin ja oppilaitoksiin, toimintakulttuurin muutos koulussa, kaupungissa, aluetasolla maakunnissa ja yhteiskunnassa.

10. Unesco-verkosto: X koulussa nautittiin ”Toivon agendasta”

”Nytkö meillä on sitä normaalia koulua, oispa koko viikko ollut Toivon agendaa!” X koulu on [Unesco-koulu](#) ja YK:n toimintaan liittyviä teemoja, kuten lapsen oikeuksia, huomioidaan opetuksessa säännöllisesti. Verkossa toteutettu YK:n Agenda 2030 -tavoitteisiin kekseliäästi kiinnittyvä [Toivon](#)

[agenda ja luetaan](#) -tapahtuma teki monipuolisuudellaan kuitenkin jopa erityisen vaikutuksen ([tähän tulee insta-linkkejä](#)). Verkkototeutuksen ansiosta osallistumaan pääsi myös osallistumaan aiempaa useampi.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus, Unesco-koulut puhuvat oppimisesta kestävästä tulevaisuudesta puolesta

Toteuttajat ja rahoittajat: Unesco-koulujen verkostoyhteistyötä rahoittaa opetushallitus, Toivon agenda -tapahtuman rahoittivat ja toteuttivat Oulun kaupunki, Unesco-koulujen verkosto sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.

Toteutusaika: Unesco-koulutoiminta on jatkuvaa

Kohderyhmä: Unesco-koulutoiminnassa X mukana ovat 1–9 luokkien oppilaat, Toivon agenda ja luetaan -tapahtumassa mukana olivat myös päiväkodit, lukiot sekä opetus- ja kasvatusalan että kirjastoalan ammattilaiset Pohjois-Pohjanmaalta, Kainuusta ja Lapista.

Menetelmät: Teemapäivät, kampanjat, tapahtumat, verkostossa lisäksi tavoitteena Agenda 2030 toteutumista tukevien oppimisprojektien mallintaminen sopiviksi eri kouluasteille sekä myös varhaiskasvatukseen. Syksyllä 2021 X alkaa uutuuksena Unesco-valinnaisaine viidesluokkalaisille.

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, hyvinvointi, kestävä kehitys, toimintakulttuurin muutos koulussa ja yhteiskunnassa.

11. Yhdenvertaisuus- ja opetussuunnitelmassa näkyy lasten ja nuorten tasoinen ajattelu

Ihmisoikeudet, kaupunkistrategian arvot kuten reiluus, sekä velvoitteet paikallisen yhdenvertaisuussuunnitelman ja opetussuunnitelman tekemiseen voivat hedelmällisellä tavalla olla saman asian eri puolia ja parhaimmillaan yhdistettynä koululla samaan asiakirjaan. Vaikeitakin asioita voi käsitellä oppilaiden kanssa termejä avaavien videoklippien avulla, joita kaupunki toisaalta jakaa aktiivisesti. Oppilaiden ajatukset näkyvät eivätkä asiat – ihmisoikeudet, reiluus, yhdenvertaisuus ja opetus, ilman heitä myöskään toteutuisi.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: **Tieto tulossa, kun tarinamuoto saa hyväksynnän**

Rahoittaja: Koulun omaa toimintaa. Opetushallituksen hankkeet eri aikoina, joissa tutorointia ja mentorointia henkilöstölle. Kaupunki tarjoaa strategiapohjaa, koulutusta, toiminnallisia resursseja kuten videoklippejä yhdenvertaisuuteen liittyvien termien käsittelyyn oppilaiden kanssa.

Toteutusaika: Jatkuva toteutus

Kohderyhmä: Peruskoululaiset

Menetelmät: Ihmisoikeuksien, opetussuunnitelman, yhdenvertaisuussuunnitelman ja kaupunkistrategian sisältöjen huomiointi kaikessa koulun toiminnassa yhteistyössä oppilaiden ja henkilökunnan kanssa

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, yhteisöllisyys, hyvinvointi, motivaatio, mahdollisuudet, toimintakulttuurin muutos, oppilaiden ja henkilökunnan osallistuminen opetuksen, kaupungin ja koulun tavoitteisiin sitoutuvaan toimintaan ja toisaalta näihin sisältöihin vaikuttaminen jatkossa

12. Oppilaskunnan hallituksen toiminta on solmukohta koulun demokraattisen toimintatavan kokonaisuudessa

”Demokratia on monisyistä, sitä elämme.” Oppilaskuntatoiminta on päämäärätietoista ja tavoitteellista kaikilla tasoilla. Se on arjen asioiden toiminnallista suunnittelua joka luokassa, mutta myös oppilaskunnan hallitukseen valittujen aktiivista toimintaa ja edunvalvontaa. Ulkoliikuntapaikan kehittämistä. Tapahtumien suunnittelua, kuten lemmikkipäivä. Erilaisten vaalien järjestämistä.

Kytköksiä [alueelliseen lasten ja nuorten osallisuusryhmään](#) ja [kaupunkikokoukseen](#). On lisäksi tärkeää, että tarjolla on monenlaisia rooleja, kuten tukioppilas, liikuntatutor, välkkäri ja kirjastoagentti. Toimintaa tehdään näkyväksi viestinnällä. Silloin kaikki tietävät, kuka asioita hoitaa ja miten ne etenevät.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: **Tieto tulossa kun tarina saa hyväksynnän**

Rahoittaja: Koulun omaa toimintaa. Kaupunki tarjoaa koulutusta, toiminnallisia resursseja kuten alueellisen lasten ja nuorten osallisuusryhmän sekä 10 000 € jaettavaksi kaupunkikokouksessa.

Toteutusaika: Jatkuva toteutus

Kohderyhmä: Peruskoululaiset

Menetelmät: Demokratiakasvatuksen näkökulman huomioiminen koulun kaikessa toiminnassa yhteistyössä oppilaiden ja henkilökunnan kanssa

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, yhteisöllisyys, hyvinvointi, motivaatio, mahdollisuudet, toiminta, toimintakulttuurin muutos, oppilaiden osallistuminen päätöksentekoon koulussa, alueellisesti ja kaupungin tasolla.

13. Lapset ja nuoret kaupungin kokouksissa budjeteista päättämässä

Useassa kaupungissa – ja sitä ennen kouluissa ja oppilaitoksissa, ovat lapset ja nuoret päättämässä rahoituksen jakamisesta saapuneiden ehdotusten kesken. Pedagogisesti mietityissä prosesseissa pyritään turvaamaan mahdollisimman monen osallistumismahdollisuus, dialogitasoisen keskustelun syntyminen eri tasoilla kuten luokissa, oppilaskunnan hallituksessa, sekä keskusteluissa opettajien, rehtorin, nuorisovaltuutettujen ja päättäjien kanssa. Lisäksi tärkeänä pidetään toteutettavaksi valittujen ehdotusten toteutumista sekä seurantaa. Monesti asiat myös toteutetaan lasten ja nuorten kanssa.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttajat: Useita kaupunkeja, **tieto tulossa kun tarina saa hyväksynnän**

Rahoittajat: Kaupungit

Kohderyhmä: Kaupungista riippuen jokin ikäluokka tai lähes kaikenikäiset lapset ja nuoret

Menetelmät: Tietyn määrärahan määrittäminen lasten ja nuorten päätettäväksi, ehdotus- tai aloiteprosessien käynnistäminen vuosittain luokista tai ryhmistä ylöspäin, mahdollisesti myös Nuorten ideat -aloitekanavan hyödyntäminen

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, kestävä kehitys, toimintakulttuurin muutos koulussa, kaupunkiorganisaatiossa ja yhteiskunnassa.

14. Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen ammatillisissa oppilaitoksissa

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI on mukana Osallistu ja voi hyvin -verkostohankkeessa, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. Hankkeessa SAKKI jalkautuu ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviin keskustelutilaisuuksiin. Samalla kerää tietoa oppilaitosten päätöksentekokulttuurista sekä nimetään kehityskohtia, mitä hankkeen aikanakin pyritään yhteistyössä kehittämään ensisijaisesti oppilaitoksen opiskelijoiden tarpeista käsin. Hankkeessa kertyvää tietotaitoa välitetään lopputuotoksena julkaistavassa opiskelijavaikuttamisen opas. (Kuvausta tarkennetaan oppilaitosvierailujen havaintoja kuvaamalla syksyllä 2021. Hyvissä esimerkeissä opiskelijatoiminta

tuntuu olevan hyvin resursoitu. Usein uudistusten vastustus tai hitaus palautuu resursseihin, varsinkin merkittävää tuntuu olevan aikaresurssi opiskelijatoiminnan ohjaajalle).

Pääpaino: [Demokratiakasvatus](#)/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: Sakki on mukana 14 organisaation yhteishankkeessa, jota koordinoi Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, **Sakki ei vielä ole ehtinyt tarkistaa tarinaa, eli tarina voi vielä muuttua**

Rahoittaja: Opetushallitus, Oikeus osata -ohjelma

Toteutusaika: 2020–2022

Kohderyhmä: Toisen asteen oppilaitosten opiskelijat ja henkilökunta

Menetelmät: Dialogin mahdollistaminen opiskelijoiden, henkilökunnan ja päättäjien kesken, kuntavaalipaneeleja, virtuaalikahtilat ja yleinen kertominen opiskelijavaikuttamisesta. Toiminta räätälöidään oppilaitoksen tarpeiden mukaan. Kehittämistoiminnan vaikuttavuusarviointi palautekyselyin. Amisbarometrin tulosten seuranta.

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, yhteisöllisyys, hyvinvointi, motivaatio, mahdollisuudet, toimintakulttuurin muutos oppilaitoksissa ja niiden päätöksenteossa, nuorten, henkilökunnan ja oppilaitosten päätöksentekoon osallistuvien välinen vuorovaikutus, tietoa oppilaitosten päätöksentekokulttuurista ja vaikuttamisen opas opiskelijoille, hyvien käytänteiden jakamisen muiden hanketoteuttajien kanssa, vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvien edunvalvontakysymysten esille nostaminen.

15. Ammatillisen oppilaitoksen demokraattisen päätöksenteon malli

Kuvaus tuotetaan yhteistyössä Sakin ja sen vinkkaamien oppilaitosten kanssa syksyllä 2021.

Toimintamalliin voi kuulua esimerkiksi kyselyitä, joiden vastausten läpikäymistä kollektiivisesti, aloitelaatikko, rehtorin kyselytunnit, keskustelutilaisuuksia, kurssipalautteet ja läpikäynti, arviointia, kuinka opiskelija saa äänensä kuuluviin, kuinka opiskelijoiden ja henkilökunnan keskusteluyhteys toteutuu, opiskelijakunnan laadukas toiminta, opiskelijoiden edustajat oppilaitoksen johtoryhmässä, opiskelijatyöryhmien kokoaminen kuultavaksi, parhaimmassa tapauksessa opiskelijoita mukana oman alansa alueellisessa ja valtakunnallisessa ohjausryhmässä.

16. Demokratiaa elokuvan keinoin saaristossa

Ahvenanmaalla toimiva järjestö SKUNK perustettiin vähentämään demografian aiheuttamaa epätasa-arvoa tarjoamalla saaristossa asuville nuorille vapaa-ajan toimintaa, johon yhdistyy myös demokratiakasvatus. Organisaation taustalla toimii myös 14–23 v. ikäisistä koostuva nuorisotoimikunta, joka osallistuu organisaation toiminnan suunnitteluun ja arviointiin, ja saa toimintansa tueksi myös pedagogista ohjausta.

2020 aloitettu ja parhaillaan käynnissä olevan projektin [Demokrati med film i skärgården](#) (Demokratiaa elokuvan keinoin saaristossa) tavoitteena on, että saariston nuoret saavat tietoa demokratiasta sekä omista oikeuksistaan ja vaikutusmahdollisuuksistaan yhteiskunnassa kouluissa järjestettävien työpajojen ja leiritoiminnan kautta. Työpajoissa nuoret saavat yhdessä ammattilaisen elokuvantekijän kanssa oppia, miten elokuvia ja digitaalista mediaa hyödynnetään viestien välittämisessä nykyajan yhteiskunnassa, sekä harjoitella oman elokuvan luomista aiheesta, jonka itse kokevat tärkeäksi. Filmintekoprosessin aikana nuoret oppivat demokraattisia taitoja, kuten yhteistyötä, konfliktien ratkaisemista, oman mielipiteen ja ajatusten ilmaisua ja toisten kuuntelemista. Demokratiakasvatuksen näkökulmasta projektin vahvuuksia ovat toimivaksi todetut toimintamallit ja työkalut, sekä lähestymistapa, joka keskittyy nuorten osallisuuteen ja demokratian peruspilareiden rakentamiseen: jokainen nuori, kokemuksestaan ja taustastaan riippumatta saa mahdollisuuden olla ja tuntea itsensä osalliseksi.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/ Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: SKUNK – Skärgårdungdomarnas intresseorganisation

Toteutusaika: 2020–

Rahoittaja: Svenska kulturfonden, Leader Åland/Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling

Kohderyhmä: 13–18 v. nuoret Ahvenanmaan saaristossa

Menetelmät: Kouluvierailujen aikana toteutetut työpajat ja leirit. Demokratian oppimista elokuvan avulla ja elokuvan kautta.

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, informaatio, tietoisuus, kiinnostus, arvostetuksi kasvaminen, asenteet, kompetenssit

17. Aikuisista on apua läpän heittoa rajoittamassa. Oulussa ihmisoikeuskampanjoinnin teemoja kohdennetaan tarpeen mukaan

”Ikävä läppä on kiusaamista. Se on eri asia kuin hauska vitsi, joka tekee kaikkien olon hyväksi.” Myös läpälle pitää osata laittaa tarvittaessa rajat. Niitä voivat asettaa niin aikuiset kuin nuoret, varsinkin kuultuaan, miltä läppä voi tuntua. Kokemuksiin ja tunteisiin päästään kiinni harjoitusten avulla, joita toteutetaan ohjatusti kouluilla ja nuorisotaloilla. [Läpällä-kampanja](#) on yksittäisenä esimerkkinä kiinnostava, mutta samalla vain yksi esimerkki pitkästä ihmisoikeustoiminnan ja siihen kouluttautumisen jatkumosta oululaisessa nuorisotyössä. Kampanjat vaihtuvat, mutta eetos säilyy. Toimintaa suunnitellaan nuorilta saatujen ajatusten/ideoiden perusteella ja se kohdistuu kaikkiin nuoriin. Tavoitteena on hyvän ja turvallisen elämän edistäminen jokaisen nuoren kohdalla.

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttaja: Oulun kaupunki, sivistys- ja kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut

Toiminnan suunnittelijat: Nuorisopalveluiden globaalikasvatuksen tiimi

Rahoittaja: Oulun kaupunki

Kohderyhmä: Mahdollisimman moni nuorista nuorisotyön kautta eri toimintaympäristöissä (mm. koulut, nuorisotilat)

Toteutusaika: 2020–2021

Menetelmät: harjoitukset, kuten Kehukortit ja Nurkkakeskustelu.

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: tietoisuus, arvostetuksi kasvaminen, yhteinen kasvu toimintakulttuurin muutokseen

18. Päättäjät ja politiikka tutuksi Nuorten politiikkakoulussa

[Nuorten politiikkakoulussa](#) keskustellaan arjen politiikasta kouluihin, oppilaitoksiin ja nuorisotiloille vietyinä työpajoina. Nuoria herätellään muun muassa huomaamaan, kuinka monella eri tavalla he voivat vaikuttaa. Keskustelun virittäjinä mukana kulkee päättäjävierailujen muodossa kymmenkunta kaupunginvaltuutettua. Tärkeinä yhteistyötahoina ovien ja keskustelujen avaamisessa ovat yhteiskuntaopin opettajat, oppilaskuntien ohjaavat opettajat ja nuoriso-ohjaajat. Nuorten politiikkakoulun vaikuttavuus on osallistumisen mahdollisuuksien, motivaation, tietojen ja taitojen kehittämistä. Ja sukupolvien välistä oppimista. (ks. myös [tutkimusraportti Suorsa 2021](#).)

Pääpaino: Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus

Toteuttajat ja rahoittajat: Oulun kaupunki, sivistys- ja kulttuuripalvelut ja [Sitra, Demokratiakokeilut 2020](#).

Toteutusaika: 2/2020–3/2021, toimintaa jatkuu kaupungin toimintana

Kohderyhmä: Mahdollisimman moni nuorista koulujen, oppilaitosten ja nuorisotyön kautta

Menetelmät: Työpajat, päättäjävierailut, somenäkyvyys, kuten @nuortenpolitiikkakoulu, [opetusmateriaali](#), [Näin voi vaikuttaa -opas](#), koulutukset ja tapahtumissa jalkautuminen.

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, motivaatio, mahdollisuudet, toimintakulttuurin muutos kouluissa ja päätöksenteossa, nuorten ja päättäjien välinen vuorovaikutus.

19. Nuorten maahanmuuttajien vaikutusmahdollisuuksien vahvistamista

[Muuttajat!](#)-hankkeen tavoitteena on lisätä maahanmuuttajien tietoisuutta

vaikuttamismahdollisuuksistaan yhteiskunnassa, sekä rohkaista ja innostaa heitä vaikuttamaan. Hankkeen toiminnassa on kaksi päälinjaa. Erilaiset yhteistyötahot kuten oppilaitokset ja järjestöt voivat tilata Muuttajat!-koulutusta toiminnassaan mukanaoleville nuorille. Nuoret toimijat -koulutusohjelmaan ja Tyttöryhmään nuoret taas voivat hakeutua itse. Niissä nuorista rakentuu ryhmä, joka yhdessä hakee kokemuksia vaikuttamisesta suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä herättelee myös muita ajattelemaan asioita useasta näkökulmasta. Nuorten ryhmien prosessia fasilitoi joukko nuoria aikuisia vapaaehtoisia.

Pääpaino: [Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus](#)

Toteuttaja: Plan International Suomi

Rahoittaja: Stea

Toteutusaika: 2015-

Kohderyhmä: 15–29-vuotiaat maahanmuuttajanuoret, jotka ovat saapuneet Suomeen oppivelvollisuusiän loppupuolella

Menetelmät: Koulutus, koulutusmateriaalien tuottaminen, nuorten ryhmäprosessin mahdollistaminen

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, motivaatio, toiminta, vaikuttaminen, kotoutuminen

Siviilipalvelus

20. Erimielisyys voi olla demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa voimavara

Siviilipalvelukeskuksen peruskoulutusjaksolla kohdataan vuosittain kaikki siviilipalvelusta suorittavat. Monet nuorista toivovat, että ihmisoikeuksista ja demokratiasta keskustellaan kunnolla, vihdoinkin. Omista koulutusputkistaan paikalle tupsahtanut joukko on lisäksi tiedoiltaan ja taidoiltaan monella tasolla. Erilaisten mielipiteiden olemassaolo on Siviilipalveluskeskuksella itsestään selvää.

Keskustelemaan silti pyritään. Siviilipalveluskeskuksella demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta tukee se, että pyritään ymmärtämään, mitä nuoret eri ilmiöistä ajattelevat. Tavoitteena on muokata opetusta kulloistenkin ryhmien mukaan. Lisäksi tuetaan keskustelutaitojen kehittymistä. Uskotaan, että yhteiskunnassa pitäisi osata keskustella myös niistä asioista, joista ollaan eniten eri mieltä.

Pääpaino: [Demokratiakasvatus/Ihmisoikeuskasvatus](#), opetussuunnitelmassa puhutaan muun muassa ihmisoikeuksista ja kansalaisvaikuttamisesta

Toteuttaja: Siviilipalveluskeskus, peruskoulutusjakso, useita kouluttajia, valtion rahoitus

Toteutusaika: Jatkuvaa toimintaa

Kohderyhmä: Siviilipalvelukseen vuosittain osallistuvat noin 1500 henkilöä

Menetelmät: Rakentavien keskustelujen syntyminen ja niihin osallistumisen mahdollistaminen

Millaisia vaikutuksia tavoitellaan: Tietoisuus, taidot, kiinnostus, toiminta, keskustelukulttuurin hyvä taso kussakin ryhmässä, yhteiskunnallisen keskustelukulttuurin kehittyminen laajemmin.